

Marnäs-Posten

Ludvika Hembygdsförening

GAMMELGÅRDENS NYHETER

Grundad av Karl-Erik Forsslund 1928

Årgång 13

Utgiven av Ludvika Hembygdsförening
Gammelgårdens Dag 18 augusti 1979

Nr 13

”Ett besök på Gammelgården 1979”

Sketch författad av Edvin Malmsjö till soarén
på Folkets Hus den 2 o 3 november 1929

(Scenen föreställer Gammelgården ungefär i sitt nuvarande skick. Mitt på planen står en staty föreställande Karl-Erik Forsslund. Runt omkring gården skymtar man höga skyskrapor. Då ridån går upp sitter en vakt, klädd i gammal bergsmansdräkt, på sockeln till statyn.)

Vakten: Ja du Karl-Erik, det är länge sedan du gick här på gården och stökade, styrde och ställde. Nu står du på din sockel och där får du nog också stanna. Men var du glad att du ständigt får vara i den miljö du älskade. Tänk på mej, gamla stackare, som då och då måste ut i stenöknen Ludvika med sina 700.000 innebyggare, sina himmelshöga skysrapor och med sitt evinnerliga surr från tusen och en flygmaskiner. Jo du, Karl-Erik, Väsmansstaden har allt förändrats sedan du gick här i bygden och vankade. Herregud, jag minns så grant när man höll på att stenlägga Storgatan. Jag var ju bara lilla pysen då, men allt står så levande för mig. Jag minns så väl hur bilarna, de gamla hederliga bilarna, kröpo gatorna fram med en snigelfart av 30 á 35 km i timmen. Det är nästan så man blir rörd när man tänker på den gamla idylliska tiden. Nog är det också konstigt att det funnits en tid, då människorna hade tid att åka bil och kunde nöja sig med så enkla fortskaffningsmedel. Ja, man börjar allt att bli till åren och har svårt att förstå - men det bör kanske heller inte en vaktmästare på en gammalgård göra.
(*Man hör motorsurr utanför scenen.*)
Så där ja, nu har vi visst en turist igen. Aldrig kan man då få vara i fred.
(*En turist in, ridande på en liten enmansflygmaskin, vilken han ställer mot ett träd.*)

Turisten: Är det här Ludvika Gammalgård?

Vakten: Stämmer allt, min gubbe lille.

Turisten: Hut karl - jag är ingen gubbe. Mitt namn är generaldirektör Napoleon Jönsson. Mina förfäder ha levat och verkat i den här bygden och därför har jag slagit mig lös på en timma för att se mig lite omkring här, men det skall gå fort, ty om en timma skall jag vara tillbaka i Stockholm.

Vakten: Jaså, min herres förfäder ha trampat denna mark.

Turisten: Nåja, det är ju länge sedan dess. Det var på den tiden då Ludvika var en liten idyll och varken hade spårvägar eller lufttrafik. Ja, man hade inte ens ett ordnat renhållningsverk.

Vakten: Jag minns allt den tiden. Det var då som fabrikören Stefan Andersson, salig i åminnelse, bråkade och stod i värre för att bli av med den avskrädeshögen, som låg i otrevlig närhet av hans villa.

Turisten: Minns ni verkligen den tiden? Då minns ni kanske också när Stadshotellet fick spritträttigheter?

Vakten: Jo, det vill jag lova. Jag har för övrigt alltid haft lätt för att minnas historiska tilldragelser.

Turisten: Var det inte också på den tiden som ingenjör Sten Hellström var pamp i staden?

Vakten: Det var så. Den där Hellström det var allt en bra kommunalman. Inte alltid ville han ju gå till roten med de olika frågorna, men det ordnade sig ändå.

Turisten: Hur var det, blev han inte utesluten ur högerpartiet?

Vakten: Det kan jag inte minnas. Varför skulle han ha blivit utesluten?

Turisten: Han bildade ju sitt eget nya parti.

Vakten: Det gjorde han ju visserligen, men det partiet fick han kanske inte så mycket att säga till om i.

Turisten: Nej, låt oss nu titta på sevärdheterna. Vad är det där för en gubbe? (*Pekar på statyn.*)

Vakten: Det - jo det är Karl-Erik Forsslund.

Turisten: Lever inte han ännu?

Vakten: Nej då, han som alla de andra gammalgårdspamparna har gått ur tiden.

Turisten: Och jag som trodde han var odödlig. Vad sysslade egentligen den där Forsslund med?

Med Dalälven från Källorna till Havet

Vakten: Han skrev böcker och vandrade.

Turisten: Vandrade han?

Vakten: Ack ja, under många år. Han började sin vandring vid källorna och skulle gå till havet, men det var visst längre till havet än han ursprungligen beräknat.

Turisten: Men vad är det för skräp som ligger därborta?

Vakten: Skräp - inte är det något skräp. Det är Lundstens bil - en verklig raritet för Gammalgården.

Turisten: Lundsten - javisst ja, honom har jag hört talas om. Han lever väl än?

Vakten: Visst lever han. Han är ju unga karlen, endast 138 år. Han är just nu på väg till Honolulu och när han kommer hem skall han skriva en bok om resan. Boken beräknas komma att omfatta hela 14 sidor och den skall utgivas på författarens eget förlag.

Turisten: Men vad är det här för en skylt?
(*Tar upp en skylt varpå läses: Realisation. Obs! Endast några dagar.*)

Vakten: Ett värdefullt minne från Gösta Eklunds affär. Den skylten har sannerligen fyllt sin uppgift. Den hängde dagligen under många år i affärens skyltfönster.

Turisten: Men vad är det här då?
(*Tar upp en korvbit.*)

Vakten: Det är en bit av den korv, som flydda tiders Ludvikabor måste förtära, om de någon gång ville dricka en pilsner på Järnvägshotellet.

Mat-tvång vid förtäring av pilsner

Turisten: Och det här, en packe gamla brev.

Vakten: Det är brev från gamla Ludvikabor.

Turisten: Får man läsa dem?

Vakten: Så gärna.

Turisten läser:

Herr Björkman!

Skulle vi inte kunna inställa söndagens hembygdsfest. Det är flera Ludvikabor som då skola ut på utflykt och det är ju synd att det skall regna då.
Hälsningar

Fejan

Frökontoret, Svalöv

Tacksamt mottagande Eder värda offert på fröer. Som varm nykterhetsvän är det emellertid omöjligt för mig att odla spritärter.
Högaktningsfullt

A. Bergman

Trädgårdsmästare

Broder!

Tyvänn fick jag inte bli utredningsman i bankkraschen, men det blir väl flera bankkrascher. Tiderna är ju ganska goda.

Fähré

Musikdirektör Söderström

Ni måste se till att gossarna i skol-orkestern blåsa mindre i sina instrument. All sparsamhet måste iakttagas och ett uppenbart slösande med munväder kan inte tolereras, såvida denna väderförbrukning icke äger rum inom Ludvika stadsfullmäktige.

Leon Friberg

Överlärare Wiklund

Se till att det inte slösas och vårdslösas så infernaliskt med skolböckerna. Tag mönster av den ordning och reda som finns i U.S.A., där jag har varit.
Ål räjt!

Cederlund

Stadsfullmäktiges ordf hr K.A.Eriksson

Jag är nästan orolig för att den där frågan du vet, vid senaste stadsfullmäktigemötet, inte fick den rätta och lyckliga lösningen. Jag fick ju nämligen inte tillfälle att yttra mig en enda gång i debatten, och detta tyder på att frågan på ett eller annat sätt fick en olycklig lösning.

G.S.Lundgren

Stadskamrer Kjellman

Inställ alla kommunala sammanträden de närmaste 14 dagarna. Jag har inte tid att närvara. Är nämligen nygift.

Sten Hellström

Till Exekutiven, Moskva

På grund av regnväder ha vi måst bordlägga revolutionen tills vidare. Cellerna arbetar bra, fast Sjöo är angripen av högeravvikelse och Calle Sundkvist vorden nära nog socialdemokrat. Sänd mera knallpulver för övningarna. Hälsa Stalin! Ett fyrfaldigt usch för Trotski!

A.H.M.Kocken

Postiljon och v. halvtroppchef för röda armén i Ludvika

Vice halvtroppchefen

Herrar affärsmän!

Naturligtvis skall Ni annonsera endast i Ludvika Tidning. Dala-Demokraten - inte är det lönt att annonsera i den. Den läses bara av ett litet fåtal.

Berge

Herrar affärsmän!

Naturligtvis skall Ni annonsera endast i Dala-Demokraten. Ludvika Tidning - inte lönar det sig att annonsera i den. Den läses bara av ett litet fåtal.

Malmsjö

Turisten: Ja, det här var verkligen intressanta dokument. Men nu måste jag snart bryta upp. Innan dess skulle jag emellertid vilja titta på er fjärrradio ett slag. Vad är det för program?

Vakten: Just den här timmen är det dansen genom tiderna. Ett ögonblick. (Han vrider på en knapp. Fonden skiljer sig och en scen framträder.)

Nu ska vi först se lite av den moderna dansen.

(Denna demonstreras.)

Och nu skall vi visa några prov på de gamla hederliga danserna, jazz och charleston.

(Även detta demonstreras. Man hör ett förfärligt skramlande.)

Turisten: Vad är det där för ett liv?

Vakten: Det är i Conan Doyles andetelefon det ringer.

(Svarar i en stor tratt:) Hallå, vem är det?

Rösten: Det här är Karl-Erik Forsslund.

Vakten: Det var minsann längesen. - Vad kan doktorn vilja?

Rösten: Vad är det här för dans som förekommer på min gamla gammalgård? Det finns ju ingen stilrenhet. Nej, visa människorna på den riktigt gamla och hederliga dansen.

Vakten: Som doktor Forsslund befäller. (Vrider på en ny knapp. Folkdanser utförs.)

Forts på nästa sida

Fint nyförvärv till Gammalgårdens samlingar: En "höbuga"

Höbugan härrör från Gabriel Wennerströms sterbhus och är en bland de många fina gåvor som Hembygdsföreningen har erhållit från Lions i Ludvika.

"Höbuga" - en praktisk hösäck som man hade med vid olika körslor. Den är gjord av björkvidjor som tvinnats samman.

Albert Karlsson utfodrar hästen Husar och denne låter sig väl smaka.

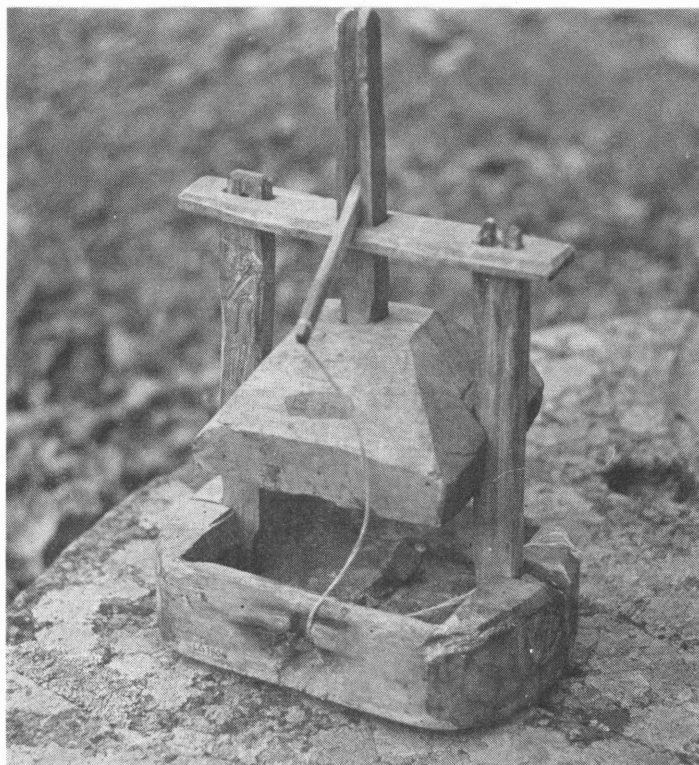
Råtfälla

Fångat och dödat råttor har vi gjort så länge vi samlat förråd. Innan vi hade tillgång till de nu vanliga fjäderfällorna var man tvungen att lita till helt andra redskap. På Ludvika Gammalgård finns en så kallad klumpfälla tillverkad av trä.

I fällans botten placeras ett bete som bindes fast i ett snöre, vilket leder upp till utlösningens anordning. När råttan vidrör betet, släpper snöret och klumpen faller ner. Råttan är fångad men knappast död. För att öka nedslagskraften kan man binda fast stenar ovanpå klumpen.

Klumpfällan har nr LG 1807 och är en gåva av montör Karl Persson.

Ove Schander

Forts fr föreg sida

Turisten: Det här var verkligen intressant, det måste jag titta närmare på. (*Efter dansen:*) Det var verkligen ett stycke av den gamla goda tiden som nu visades. Det var allt en härlig tid.

Bronsgubben: Å herre gud, mitt stackars bronshjärta håller på att smälta ner, när jag tänker på den tiden.

R I D Å

Axplock ur Hembygdsföreningens protokoll för år 1929

Vädergudarna hade verkligen sammansvurit sig mot den stackars hembygdsföreningen året 1929. Valborgsmässofirandet fick inställas "på grund av otjänlig väderlek" och Midsommarfirandet gick också i stöpet av samma orsak. Säkerligen var det med sorg i hjärtat som Gust Björkman kl 9 om aftonen tvingades erkänna sig besegrad av vädrets makter och tillkännage att majstångsresningen måste inställas. Den redan tidigare prekära ekonomiska situationen höll på att snabbt utvecklas till ren katastrof. Det var tur att föreningen leddes av eldsjälarna med förmåga att på nytt mobilisera styrkorna och leda dem mot stora mål. Ur protokoll hållet vid styrelsemöte å Gammelgården onsdagen den 31 juli 1929 kl ½7 e.m. saxar jag ur Punkt 1:

Förutom styrelsens ledamöter hade även kallats andra medverkande medlemmar, vilka samtl. hälsades hjärtl. välkomna, varvid Sekr. framhöll nödvändigheten av att styrelsens ledamöter framför allt måste ovillkorligen föresätta sig att genom frivillig uppoffring och livaktigt samarbete vinna ett gott resultat till stärkande av Föreningens ekonomi, som är ett nödvändigt livsvillkor, då årets föregående traditionella fester genom ogynnsam väderlek lämnat avsevärt minskade inkomster.

Det är förunderligt mycket som kan inrymmas i en enda mening!

Aktiviteten under året tycks emellertid inte ha nämnvärt påverkats av den dåliga ekonomin.

K.G.Lundberg skulle fortsätta att bevaka föreningens intressen i Kristinebergsfastigheten. "Förvärvet av denna ansågs vara av stor betydelse för föreningen."

Smedjan flyttades och byggdes upp på den ursprungliga grunden och detta var klart till Hembygdsfesten i augusti. Arbetet utfördes av byggnadssnickaren A.G.Andersson för en kostnad av kronor 165:-, "vari ingått nytt yttertak med torv".

Nere på gruvmuseiområdet restes också gruvlaven, som skänkts av häradshövding Carl Roth. Den har ursprungligen stått vid Finnäsgruvan. Gruvbyggaren Carl Fredrik Jansson svarade för detta bygge. Hans anbud slutade på kr 346:-, och i detta ingick grunder, resning av stomme, brädfodring, yttertak av bräder och papp, skivbänk, fönster, dörrar och golv. Byggnadsarbetena utfördes av C.F.Jansson

Gruvlaven från Finnäsgruvan

med biträde av träarbetarna Jakob Erik Jansson och sonen Karl-Filip samt Erik Lind, samtliga från Våghalsen. Arbetena påbörjades den 8 juli och var klara den 8 aug, då takspiran med gruvmärket fastsattes. Yttertaket skänktes av hemmansägaren och byombudet Vilh. Pettersson i Krabo.

Från fjärdingsman Petterssons sterbhus förvärvades "en gammal log- och ladubyggnad, belägen utefter byvägen intill Gammelgården" för kr 60:-. Den skulle flyttas till gruvanläggningen och tjäna som materielbod för gruv- och hyttredskap. Gårdsnämnden ombesörjde vidare rödfärgning av en del av byggnaderna.

Den beskrivna aktiviteten nere på gruvområdet visar att planerna på ett riktigt gruvmuseum nu var i full färd med att realiseras. Av dir Hennemann, Lekomberg, erhöll föreningen som gåva kvarvarande gruvredskap, maskiner och verktyg från Östanbergs gruvfält. Den 5 aug hämtade två lastbilar en del av detta omfattande material. (Se förra numret av Marnäs-Posten!) De tyngre och mera skrymmande föremålen skulle hämtas vintertid.

Det var nog av nöden påkallat att starta en större insamlingskampanj för att till skapa en "Gruvfond", vars medel helt skulle användas för iordningställandet av gruvmuséet. Beslut om en gruvfond

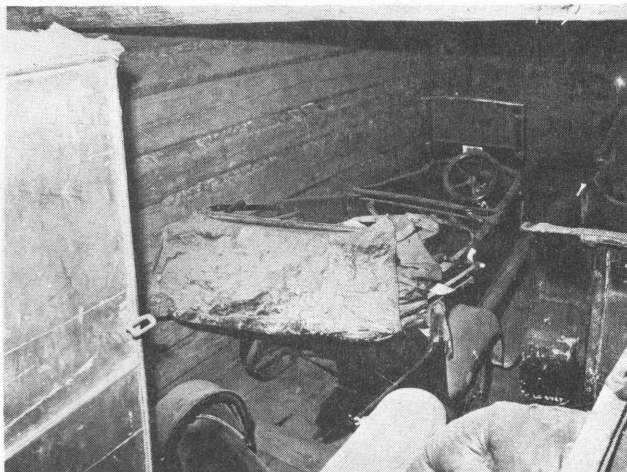
togs också vid styrelsemötet den 5 okt.

Föreningens årsmöte avhölls på Gammalgården den 7 juni. Ingenjör Gust. Öhman hade skriftligen av sagt sig sina uppdrag i styrelsen på grund av ohälsa och bristande tid. Folkskollärare Axel Söderkvist valdes i hans ställe till ordinarie i styrelsen och utsågs inom denna till vice ordförande.

Till ledamot av gårdsnämnden utsågs civ-ing Ragnar Andersson, Hagalund. En kommitté bestående av fruarna Fejan Forsslund, Carin Roth, Rut Björkman, Ragnhild Andersson och Beda Söderkvist skulle ta fram ett förslag till föreningsstandar. Detta borde vara klart så att det kunde invigas vid föreningens 10-årsjubileum 1930.

Frågan om en särskild arkivbyggnad där värdefulla museiföremål och arkivhandlingar kunde förvaras behandlades vid årsmötet. Det uppdrogs åt styrelsen att utreda frågan vidare. Styrelsen skulle också undersöka möjligheterna att arvoda arbetet med samlingarnas ordnande och registrerande.

Ulla Jonsson, Eric Lind, Ove Schander och några till, som i vinter varje onsdag samlats för att vårda samlingarna och registrera nytillkomna föremål, vet säkert att uppskatta det oerhörda arbete som Karl-Erik Forsslund lade ner på Gammalgården under 20- och 30-talen. "Var stode vi om han ej funnits till" skulle man kunna säga. Ja, vad vore hela Hembygdsföreningen utan allt det ideella arbete som oavlönat och dessvärre ofta otackat lagts ner på Gammalgården, Gruvmuséet och dess samlingar och arkiv. Ekonomin har aldrig tillåtit några arvoden och det är kanske en av orsakerna till att "rörelsen" fortfarande är vital och livskraftig.

Ing Esséns egenhändigt tillverkade bil

Bland 1929 års gåvor bör den av Ing Essén egenhändigt förfärdigade bilen nämnas. Den förvaras i dag uppe på stallsvinden och väntar tillsammans med vagnar och slädar av alla de slag på att lämpliga lokaler för ett vagnsmuseum skall trilla ner från himlen.

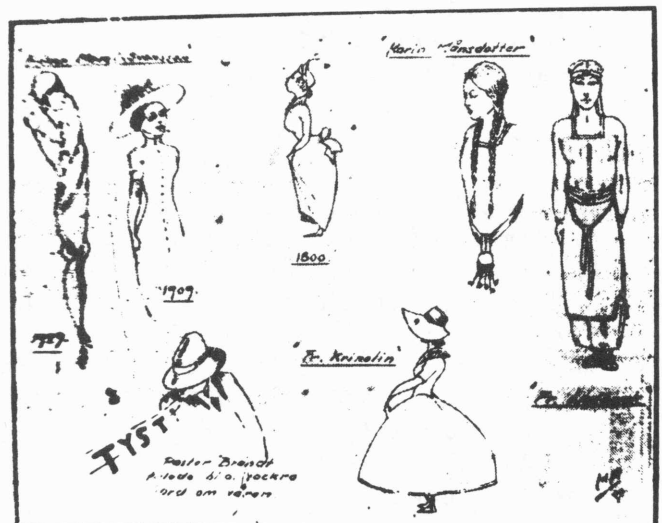
"*Forntidsminnena försvinna från Norrbärke*" var rubriken på en artikel i Dala-Demokraten. Det var gåvorna till Ludvika Hembygdsförening från Östanbergsgruvarn som fick oroliga smedjebacksbor att fatta pennan. Skrivierna resulterade i en allmän inbjudan till samtliga hembygdsföreningar i Västerbergslagen att besöka Ludvika Gammalgård den 15 sept. Samtidigt passade man på att inbjuda ledamöterna i Ludvika stads- och sockenfullmäktige och i drätselkammaren och kommunalnämnden.

Även 20-talet hade sina miljöproblem och nu 50 år efteråt kan Punkt 17 i protokollet från den 5 sept 1929 ha sitt intresse:

"Beträffande olägenheten av sophögen i grannskapet av gruvanläggningen å Gammalgården omnämndes, och ansåg styrelsen att flyttning av denna sopplats vore mer än önskvärd."

Den dåliga vägen till Gammalgården påtalades också och man förväntade sig att drätselkammaren skulle göra något åt den.

1929 var året när man "firade Valborg" på pingstafton den 18 maj med vårdkase och dräktparad. Pastor Brandts tal till våren var - "med hänsyn till kölden välgörande kort - och torde kunna betecknas som kärnfullt" - vad det nu kunde betyda.

Pastor Brandts kärnfulla ord?

En glad afton

— å —

Ludvika Teater

Lördagen och Söndagen den 2 och 3 Nov. 1929.

PROGRAM

1:sta avd.:

1. Sådan är du ...
2. Musik.
3. Kvinnans kvart.
4. För husfrids skull.
5. På Ludvika Handels- & Sjöfartstidnings
redaktion. Sketch i en akt.

2:dra avd.:

6. Musik.
7. Fy på sig, gamla människan.
8. Ett besök på Ludvika Gammalgård år 1979.
Sketch i en akt.
9. En glad minut.
10. Hyllning till Hembygden.

Mellan avdelningarna 5 minuters paus.

Högtidstalare vid Hembygdsfesten i aug var ingen mindre än förre statsministern Richard Sandler. Han talade om rytmens betydelse i arbetet. En ovan vedsägare rycker och sliter i sågen men snart går sågningen liksom av sig självt. Man kommer in i en kraftbesparande rytm och hjärnan kan användas till annat än att varje ögonblick befalla musklerna vad de skall göra. I den "primitiva världen" fann man otaliga exempel på hur rytmen användes för att underlätta arbetet och om arbetet i sig inte innehåller någon bestämd rytm kan arbets-sånger ge sådan.

Soarén som hölls den 2 och 3 nov på Folkets Hus var ett försök att bättra på ekonomin. Redaktör Malmsjös sketch "Ett besök på Ludvika Gammalgård år 1979", som inleder denna Marnäs-Post, kan kanske ge oss en liten tankeställare. Hur ser det ut på Gammalgården år 2029? Dagens ungdom, som lever om 50 år, kommer att kunna ge svaret - men den har också del i ansvaret för hurudant svaret på frågan blir.

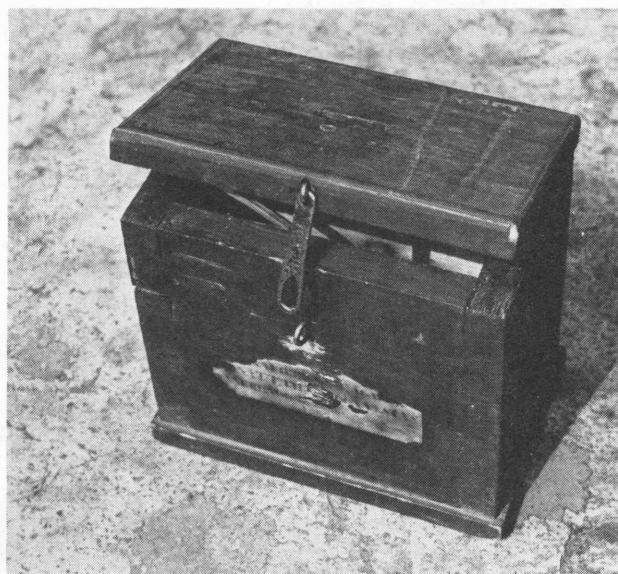
Torsten Dybeck

Denna sparbössa skänktes av v. härads-hövding och fru Carl Roth till hembygds-föreningen år 1932. Den är 19,5 cm lång och 18 cm hög och gjord av trä. På framsidan finns en påklistrad vit lapp med följande inskrift (delvis skadad):

"[BROT]RAFIKERANDE ÄGA FÖR BRON ATT TILL BYGGNADSCASSAN ERLÄGGA 2 sgr (?) Banko."

Sparbössan tycks inte ha varit placerad utomhus. Kan den ha använts i samband med insamling av medel till broreparationer eller rentav vid byggandet av den första stenbron över Ludvika ström?

Vi är tacksamma för upplysningar.

Med Marnäs-Posten har Ludvika Hembygdsförening de senaste 10 åren velat lämna sina medlemmar ett mera påtagligt bevis för sin existens. Den har utsänts i samband med kallelsen till årsmötet. De första åren (1971-73) innehöll den ingenting annat än verksamhetsberättelsen för föregående år. I detta ligger förklaringen till att t ex 1978 års Marnäs-Post i realiteten kommit medlemmarna tillhanda först våren 1979. Med detta nummer, som utges till Gammalgårdens Dag den 18 aug 1979, försöker vi "komma ikapp" och återknyter till den första Marnäs-Posten från 1928 i så motto att avsikten är att den skall ge Hembygdsföreningen ett visst netto att användas i verksamheten. Illustrationerna har gjorts av Björn Edgren och Torsten Dybeck har tagit fotografierna.

Red

Pris 7:- kr